

HALK BİLİMİ-SÖZLÜ TARİH İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA AVŞARLAR İLE CADOĞLU MÜCADELESİNİN SÖZLÜ KÜLTÜRE YANSIMASI

THE REFLECTION OF THE STRUGGLE BETWEEN AVŞARS AND CADOĞLU IN THE CONTEXT OF THE RELATIONSHIP BETWEEN FOLKLORE AND ORAL HISTORY ON ORAL CULTURE

Seyit GEZER*

ÖZ: Halk bilimi ürünleri geniş çerçevede incelendiğinde farklı bilim dalları için kavuşak noktası vasfı görmektedir. İçinde barındırdığı kültürel unsurlar halk bilimi için hem bir zenginlik hem de disiplinler arası yaklaşımlara açılan kapı olmaktadır. Sözlü gelenek ürünleri bu açıdan bakılınca özellikle sözlü tarih için en önemli referanslar olarak görülmektedirler. Bu ürünlerin içinde başta ağıtlar olmak üzere epik geleneğin dışı vurumu manzumeler, efsaneler ve sözlü rivayetler dikkat çekmektedir. Bu bağlamda 19. yüzyıl halk şiirinin en önemli temsilcilerinden olan Dadaloğlu'nun şiirleri incelendiğinde; içinde yaşadığı toplum olan Avşarların mücadelelerini bulmak mümkündür. Bu bağlamda ele alınacak konu 19. yüzyılda Avşarlarla Cadoğlu Ahmet Ağa'nın mücadeleleri ve bu mücadelenin sözlü kültüre yansımalarıdır. Dadaloğlu sözlü kültür dairesi içinde toplanan şiirlerin bazılarında ise Cadoğlu ile Avşarların mücadeleleri canlandırılmaktadır. Sadece Dadaloğlu'nun şiirlerinde değil, Cadoğlu'nun aile bireylerinin anlattıkları sözlü rivayetlerde de bu mücadeleyi bulmak mümkündür. Aile bireylerinden derlenen şiirlerde de okuyanları tarihe götüren mısralar karşımıza çıkmaktadır. Gerek Cadoğlu için söylenmiş manzumeler gerekse Dadaloğlu'nun şiirleri mukayese edildiğinde Sultan Abdülmecid dönemine ait bir kavganın izlerine rastlanır. Vakianın oluşumu, zaman, şahıslar, mekânlar yaşanmışlığın günümüze ulaşan tanıkları olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha da önemlisi elde edilen ürünler tarihi aktaran sözlü notlar bütünü olarak anlatı geleneğindeki yerini muhafaza etmektedir. Çalışmada derleme tekniği kullanılmış, görüşmelerle birlikte literatür taraması yapılmış, internet kaynaklarına müracaat edilmiş, elde edilen verilerle tarih kabul aranmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Dadaloğlu, Avşarlar, Ahmet Ağa, Cadoğlu, sözlü tarih.

ABSTRACT: When folklore products are examined in a broad framework, it sees a junction point for different branches of science. The cultural elements it contains are both a richness and a gateway to interdisciplinary approaches for folklore. From this point of view, oral tradition products are seen as the most important references especially for oral history. In these products, poems, legends and oral narrations, which are the expression of the epic tradition, especially laments, draw attention. The subject to be discussed in this context the struggles of Avşars and Cadoğlu Ahmet Ağa in the 19 th century and the reflections of this struggle on oral culture. In this context, when the poems of Dadaloğlu, one of the most important representatives of 19th century folk poetry, are examined, it is possible to find the struggles of the Avşars, the society in which he lived. In some of the poems collected within the Dadaloğlu oral culture circle, the

* Dr.-Emniyet Genel Müdürlüğü-Kırşehir/gezerseyit@hotmail.com (Orcid: 0000-0002-1039-6980)

struggles of Cadoğlu and Avşars are portrayed. It is possible to find this struggle not only in Dadaloğlu's poems, but also in the oral narratives of Cadoğlu's family members. In the poems compiled from family members, we encounter verses that take the same readers to history. It is possible to come across the traces of a fight belonging to the period of Sultan Abdülmecid when both the poems sung for Cadoğlu and Dadaloğlu's poems are compared. The formation of the event, time, persons, places appear as witnesses of the experience that has survived to the present day. More importantly, the products obtained have preserved their place in the narrative tradition as a body of oral notes conveying history. In the study, the compilation technique was used, the literature was searched together with the interviews, the internet resources were applied and the historical acceptance was tried to be sought with the obtained data.

Keywords: *Dadaloğlu, Avşars, Ahmet Ağa, Cadoğlu, Oral History.*

Giriş

William Bascom'un halk biliminin diğer bilim dallarıyla ilişkisi üzerine yapmış olduğu bir eleştiri vardır. Bascom'a göre: "Halk biliminin ve halk bilimcilerin farklı bilgi alanları arasındaki boşluğa etkili bir köprü kurma rolü; ortak bir konuya geçmişte oluşturulmuş ortak ilgi yerine, ortak sorunlara, ortak kaygılarla yaklaşmaktan geçer" (Bascom, 2003:170). Bu bağlamda insanı konu edinen incelemelerde etnoloji, sosyoloji, sosyal ve kültürel antropoloji, edebiyat, psikoloji, dilbilim, ilahiyat, tarih, dinler tarihi, sanat tarihi, coğrafya, hukuk vb. farklı bilim dalları arasındaki disiplinler arası çalışmalara ihtiyaç vardır. Çünkü ele alınan olgunun ortaya daha net çıkarılması ve farklı açılardan irdelenmesi çalışmaların meşruiyetini daha da sağlam temeller üzerine yerleştirir. Bu noktada halk bilimi de elde ettiği ürünler ve kendi çizdiği kuramsal doğrular çerçevesinde bu bilim dallarının yaklaşımlarından yararlanır. Halk bilimcinin görevi ise elde ettiği ürünlere, farklı bilim dallarından da faydalanarak ilmî nitelik kazandırmaktır. Halk bilimci disiplinler arası çalışmalardan istifade ederken aynı zamanda kuracağı köprüyle diğer bilim dalları arasındaki geçişi de sağlar. Bunun nedeni kendi yörüngesinde anlamlandırılan ürünün başka dizgiler etrafında da yorumlanması isteğidir. Bu dizgileme işi bir çatışma değil, çalışma olmalıdır. Özkul Çobanoğlu, disiplinler arası çalışma konusuna çatışmanın çalışmaya dönüşmesi şeklinde bir yaklaşımla açıklama getirmektedir. Ona göre sosyal ve beşeri bilimlerin ortaya çıkışlarındaki rastlantısal kazalar ve ele aldıkları sosyo-kültürel olguların örtüşmesi veya tasnif amacına yönelik ayrımların sınırlı gerçeklikleri yansıtmamasından kaynaklanan eksiklikler gibi nedenlerle tamamının arasında birebir veya kümeleşme bazında mevcut alan, yöntem sorunları vardır. Yoğun çatışmalarla geçen yaklaşık iki yüz yıllık bir sürecin sonunda disiplinler arası çatışmalar günümüzde yerini disiplinler arası çalışmalara bırakmıştır (Çobanoğlu, 2000: 34). Farklı disiplinlerin ortak kavşaklarda buluşması sosyal bilimciler için çalışılması zor ama zevkli olacak yeni bir alanın doğmasına da zemin hazırlamaktadır. Önemli olan nitelikli okumalar yaparak ürünlerdeki farklılığı görebilme yeteneğini geliştirmektir.

Geliştirilen yetenek, geliştirildiği oranda araştırmacıyı belki de bilinmeyi ya da görünmeyi keşfe götürecektir.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde halk bilimi ürünlerinin daha ayrıntılı tasnifi, anlamlandırmanın/yorumlamanın geniş bir alana yayılmasına vesile olmaktadır. Konular sadece bir pencereden bakılarak yorumlanmamakta, ürün farklı perspektiflerden anlamlandırılmak suretiyle daha da zengin bilgi ağına erişime olanak tanımaktadır. Özellikle halk edebiyatının içindeki zenginlik diğer edebiyat şubelerinde bulunmayan tarihî birikimi de beraberinde getirmektedir. Çünkü çağlar boyu aktararak günümüze ulaşan bu ürünlerin bir kısmı tarihin gerçekliklerinin söze dönüştürülmüş hâlidir. Tabîi olarak bu ürünlerin tarihî gerçekleri olduğu gibi aktardığı tezini savunmak mümkün değildir. Toplum içinde yaşamının verdiği mensubiyet şuuru ile ilk kez söylenen, öznel kimliği olan, zaman içinde değişim ve dönüşüme uğrayan bu ürünler bizi tarihî gerçeğe götürmese de kabul edilmiş doğruya ulaşmamıza imkân vermektedir. Kabul edilmiş doğrular bireylerce ya da toplumun farklı kesimlerince farklı değerlendirilse de olayın olguya dönüşümünde ve tarihî çerçevenin tabakalaşmasında önem arz etmektedir.

Sadık Kemal Tural, “Tarihçinin büyük şehir çevresinde teşekkül eden üst kültür ve üst siyasi olaylar yanında merkeze uzak şehir, kasaba ve köylerdeki partikularistik kavram, kabul ve olaylarla ilgilenmesi gerekli değil midir?” (Tural, 1993: 41) sorusunu sorarken tarihçileri belki de eleştirmektedir. Tarihi kurmak için sadece yazılı kaynaklardan istifade etmek ne kadar geçerli bir yoldur? Konunun halk bilimi tarafında ise farklı ekoller bulunmaktadır. “Tarihi Yeniden Kurma” (Historical Reconstruction) ve “Tarihi-Kültürel Halkbilimi Okulu” (Historic-Cultural Folklore School) isimleriyle bilinen her iki kuram da halk biliminin tarihle olan ilgisini ve tarih araştırmalarında halk biliminden ne şekilde istifade edilmesi gerektiğini anlatmaktadır.¹

Halk bilimci sözlü tarihi yöntem olarak kullanırken tarihî gerçekten sapmayı amaçlamamalıdır. Fakat asıl görevinin de tarihî gerçeği ortaya çıkarmak olmadığını bilmelidir. Çünkü halk bilimi penceresinden bakılınca önemli olan sadece olay değil, olayın olguya dönüşmesi ve toplum tarafından

---

¹ Tarihi Yeniden Kurma kuramının başlangıcı Grimm kardeşlere kadar uzanır. Bu kuram özellikle Jacop Grimm’e cazip gelir. Ancak bu kuramla asıl ismi özdeşleşen kişi George Laurance Gomme’dır. Gomme, “Bir Tarih Bilimi Olarak Halk Bilimi” adlı çalışmasında bu kuramı sürdürmüştür. Gomme, değişik dönemlerde farklı uluslardan aynı yere gelerek, yerleşip orayı ele geçirenlerin, sahip oldukları halk geleneklerini tasnif suretiyle incelemenin mümkün olduğuna inanmıştır. Tarihi-Kültürel Halkbilimi Okulu ise Alman bilim adamı Friedrich Ratzel tarafından kuramsallaştırılmıştır. Ratzel ulusların tamamının tarihsel bir karakter taşıdığını ileri sürmüş ve kültür unsurlarının, daha doğrusu kültürün tümünün göçlere dayandığını savunmuştur. Ona göre uluslar ve kültürler bu göçler sayesinde temasa geçmişler ve birbirlerini karşılıklı olarak etkilemişlerdir. Konuyla ilgili detaylı bilgi için bk. Çobanoğlu, 1999: 130-158.

kabul edilip aktarılması, dillendirilmesidir. Yani benimsenmiş olması, kişisel belleklerde yer edinip, dilden dile aktarılarak toplumsal belleğe kazanmış olması önemlidir. Çünkü bu silsile kolektif şuurun anahtarını sunmaktadır.

Makale konusu, 19. yüzyılda Avşarlarla Cadoğlu Ahmet Ağa'nın mücadeleleri ve bu mücadelenin sözlü kültüre yansımalarıdır. Dadaloğlu'nun şiirlerinde bu mücadelenin mısralara işlendiği bilinmektedir. O şiirlerde konuşan Dadaloğlu'dur ve Avşarların kahramanlıklarını anlatmaktadır. Fakat Cadoğlu'nun torunları da tarihi sözlü olarak aktarmaktadırlar. Onların da şiirlere ve rivayetlere işlenmiş tarihleri vardır. Çünkü Cadoğlu yaşadığı dönemde derebeyi misali ün salmış bir kişiliktir. Yaşar Kemal'in Demirciler Çarşısı Cinayeti romanında "Ne oldu, ne oldu Dulkadiroğluna, Beyazıtlıya, Payashoğluna, Canpolatoğluna, Kozanoğlu, Çapanoğlu, Küçükaliğluna, Cadioğlu, Menemencioğlu, Mursaloğluna...? At binenlere, kılıç kuşananlara? Çölün ala gözlü aslanlarına, ceylanlarına..." (Kemal, 1998: 383) satırlarında ismi Kozanoğlu, Çapanoğlu gibi beylerle birlikte anılan, 1960'lı yıllarda TRT radyosunda "Kahramanlar Geçiyor" isimli programa konu olan bir beydir². Tıpkı Avşar Türkmenleri arasında şiirleri ile adı sembolleşmiş Dadaloğlu ve onun içinde yaşadığı toplumun tasavvurunda var olan kolektif şuur gibi.

1. Dadaloğlu ile İlgili Rivayetler

Dadaloğlu Avşar coğrafyasında söylediği ve/veya ona atfedilen şiirlerle ün salmış, yaşadığı çağda yaşananları mısralara dökerek Avşar toplumunun kahramanlıklarını dile getirmiş, dolayısıyla içinde yaşadığı toplumun ozanı olma vasfıyla ismi günümüze kadar ulaşmıştır. Hiç şüphesiz sanat yeteneği onu diğer âşıklardan/ozanlardan ayırmış olmakla birlikte şiirlerinin önemli bir kısmının sözlü kültür dairesinde aktarılarak günümüze ulaşmasında, içinde yaşadığı toplumun kendisini benimsemiş olması önemli bir rol oynamaktadır.

Dadaloğlu'nun 19. yüzyılda yaşamış bir halk şairi olduğu kabul edilmektedir. Yapılan araştırmaların tamamında ortak olan kabul Dadaloğlu'nun Avşar boyuna mensup olduğuna dairdir. Ali Rıza Yalman'ın Dadaloğlu'nu Karahacılı oymağından, Oya Adalı'nın ise aynı oymağın Hocalı obasından göstermesine karşı çıkmaktadır (Özdemir, 2007: 105). Fahri Bilge derlemelerinde şairi; Âşık Dadaloğlu Musa, Dadaloğlu Âşık Musa, Dadal, Dadaloğlu, Âşık Veli, Kul Yusuf adları altında değerlendirmiştir³ (Çapraz, 2014: 87-88). Saim Sakaoğlu ve Ali Berat Alptekin ozanın 1785

---

² Kaynak kişi 27 Mayıs 1960 gecesi yani ihtilal günü Feridun Fazıl Tülbentçi'nin sunumuyla Dadaloğlu-Cadoğlu mücadelesini radyodan dinlediğini aktarmıştır. Bunun üzerine TRT arşivlerine müracaat edilmişse de 27 Mayıs 1960 tarihli program kayıtlarına ulaşamamıştır.

³ Ahmet Z. Özdemir eserinde Kul Yusuf'tan bahsetmemektedir (Özdemir, 2007). Yazarın Dadaloğlu'nun hayatı ile ilgili verdiği bilgiler arasında Gemerek ismi de geçmektedir ve bu bahis dikkate şayandır. Bu bahse makalenin ilerleyen sayfalarında başka bilgilerle birlikte özellikle değinilecektir.

yılında doğduğunu yazmışlardır. Onlara göre ozanın asıl adı Veli olup “Dadal”, “Dadalı”, “Âşık Dadal”, “Dadanoğlu” ve “Dadaloğlu” mahlaslarını kullanmıştır. Dadaloğlu ismiyle nam salan âşık, Avşar konar-göçerleri arasında bulunmuş ve onların sözcüsü olmuş ve 1868 yılında vefat etmiştir (Sakaoğlu ve Alptekin, 2006: 118). Fakat İsmail Görkem çalışmasında bir kişiden bahsetmemektedir ve onun doğum tarihini açıklamamaktadır. Görkem’e göre Dadaloğlu bir gelenek dahilinde şiirleri günümüze ulaşmış bir halk şairidir.

Dadaloğlu ile ilgili çalışma yapan Görkem gerek yayımladığı kitapta (Görkem, 2006) gerekse ansiklopedi maddesinde (TEİS) teferruatlı bilgiler vermektedir (URL 4). Ona göre Dadaloğlu kişiliğinden sıyrılmış ve etrafında bir olgunun oluşmasına zemin hazırlamıştır. Dadaloğlu aslında Dadalı Veli’dir, dedesi Kul Yusuf ve babası Dadalı Musa’nın izinden gitmiş, Karacoğlan mektebi dairesinde söylediği şiirlerle sembolleşmiştir (Esen, 2020: 11).⁴ “Dadaloğlu” mahlasını oluşturan birleşik ismin ilk kelimesi olan “Dadalı”, bir Türkmen aşiretinin adıdır. Bu aşiret Osmanlı’nın iskân politikası sonrası Çukurova’dan Rakka’ya geniş bir alana yerleşmiştir. Âşık Dadalı Veli yani Dadaloğlu (Dadaloğlu) geleneğin son halkasıdır. Yani Kul Yusuf’un dede, Musa’nın baba olduğu geleneğe üçüncü kuşak saz şairidir. Âşığın 1260/1844 yılından önce vefat ettiği iddia edilmektedir. Türk sözlü şiir geleneğinde Dadaloğlu mahlasını kullanan ve böylelikle tanınan âşık, bu geleneğin son temsilcisi olan Âşık Dadalı Veli’dir (Görkem 2006: 26-32). Görkem’in aktardığı bilgiler bugüne kadar yapılmış çalışmalarda en detaylı ve kabul edilir olandır. Fakat sözlü kültür dairesi içinde aktararak günümüze ulaşan, Dadaloğlu’na atfedilen şiirlerden yola çıkılarak sıralanan, farklı tarihlerde yapılan araştırmalarda çeşitlilik arz eden bilgilerin gerçeği ne kadar yansıttığı tartışmaya açıktır.

Daha önce dipnotta vurgulandığı gibi Özdemir *Avşarlar ve Dadaloğlu* isimli kitabında Sivas Şarkışla’nın Kızılcağız köyünden Gazi Güleç isimli birinin anne tarafından Dadaloğlu soyundan geldiği ve annesinin Kayseri’ye bağlı Tuzhisar köyünden olduğunu aktarmaktadır. Ayrıca aynı sayfalarda Gemerek’te Dadal lakaplı bir aile olduğunu ve bu ailenin Gemerek’e Kayseri’nin Bünyan ilçesinden geldiğini eklemektedir (Özdemir, 2007: 116). 2016 yılında ulusal haber sitelerinde Dadaloğlu’nun mezarının Gemerek’te olduğuna dair haberler çıkmıştır. Bizzat Gemerek Kaymakamı tarafından araştırılmak istenen konu yeterli olgunluğa erişmeden kapanmıştır.⁵ Bu

---

⁴ Ahmet Şükrü Esen’e ait Anadolu Âşıkları II Dadaloğlu isimli eser Görkem tarafından yayına hazırlanmıştır. Esere atf yapılırken müellifin ismi verilse de bu bilgiler yayına hazırlayan tarafından kitabın giriş kısmına eklenmiştir. Kitap incelenmiş fakat Avşarlarla Cadoğlu mücadelesini konu edinen şiir/şiirlere rastlanılmamıştır.

⁵ Milliyet Gazetesinde 31.03.2016 tarihinde yayınlanan haber şu şekildedir:

“Sivas’ın Gemerek ilçesine bağlı Tuzhisar köyünde ünlü halk şairi Dadaloğlu’na ait olduğu iddia edilen mezar bulundu. Tuzhisar köyünde yaşayan 90 yaşındaki Yusuf Akkoç, dedelerinden ve babasından dinlediği söylemlerde 18’inci yüzyılda yaşayan halk şairi

bilgiler sözlü kültür sahasında üretildiği için izahını yapmanın ya da doğruluğunu savunmanın zor olduğu bilgilerdir. Çünkü Dadaloğlu etrafında oluşmuş bir olgu vardır. Özellikle Kayseri’de yaşayan Avşarlar tarafından Dadaloğlu âdeta sahiplenilmiştir.

Makale konusu Dadaloğlu’nun biyografisi olmadığı için daha fazla tarama bilgi vermek yerine yeri geldikçe tekrar Dadaloğlu ile ilgili rivayetlere müracaat edilecek, özellikle Dadaloğlu’nun coğrafyası konusunda yeni tespitlere değinilecektir. Çünkü tarih yeniden kurulurken coğrafya ve yer adları bu inşânın önemli katmanlarından birini oluşturmaktadır.

2. Cadoğlu Ailesi

Cadoğlu ailesi ile ilgili bilgiler sözlü rivayetlere dayanmaktadır. Sözlü rivayetleri derleyip bir araya getirmenin ve elde edilen verileri saklamanın kıymeti bu noktada anlaşılmaktadır. Çünkü bizi bu araştırmaya sevk eden asıl husus Cadoğlu Ahmet Ağa’nın torunlarından olan Gazeteci Ali Çatak’ın duymuş olduğu rivayetleri bir araya getirmesi ve kendi el yazısıyla kaleme aldığı defterde toplamış olmasıdır. Onun yaptığı derlemeler 1987 yılından başlanarak kaleme alınmış, sonraki dönemde oğulları tarafından kurulan internet sitesinde kısmen yayımlanmıştır. İnternet sitesindeki bilgiler dikkat çektiği için Gemerek ilçesine araştırma gezileri düzenlenerek hâlâ hayatta olan Cadoğlu Osman Bey’in 1930 doğumlu kızı Nezih Aksoy (K.K.1) ile görüşmeler yapılmış, Cadoğullarına ait konaklar gezilmiş, Cadoğullarının torunları ile birebir görüşme fırsatı bulunulmuştur. Şu bir gerçek ki Cadoğlu ailesi Gemerek için âdeta sembolleşmiştir. İlçe merkezinde bulunan Cadoğlu Aslan Bey Konağı bu sembolün etnografik göstergesidir. Bu gösterge Sivas Valilik binası girişinde de resmedilmiş vaziyette yerini almıştır. Ayrıca ilçe mezarlığında da Cadoğlu ailesinden çok kişinin medfun olduğu tespit edilmiştir. Mezarlıklar ve ölenin başına dikilen taşlar da konuşamayan ama anlatan *sessiz tarih unsuru* olarak kabul edilmelidir. Tıpkı Gemerek kabristanında olduğu gibi.

Konuya başlamadan önce bir hususa değinmekte fayda vardır. 2021 yılında hayata gözlerini yuman Prof. Dr. Mehmet İlhan Başgöz de Cadoğlu’nun torunu olup aile ile ilgili bir şecere denemesi kaleme almıştır. Bu şecere de yazı ekinde sunulmuştur. Fakat Başgöz gibi duayen bir folklorcunun bu bilgileri neden derlemediği ya da derlemişse bile neden yayımlamadığı hususu muallakta kalmıştır. Kendisi 2014 yılında Karaözü

Dadaloğlu’nun mezarının köy mezarlığının alt kısımlarında bulunduğunu iddia etti. Gemerek Kaymakamı Cuma Kılınç iddialar üzerine Tuzhisar köyüne giderek Yusuf Akkoç isimli vatandaşın iddiaları dinledi. Köy Muhtarı Gazi Şimşek de köy nüfus defterini çıkartarak Kaymakam Kılınç’a defterde yazılı Dadaloğlu oğlu, kızı gibi ifadeleri gösterdi. Adı Dadaloğlu Karakoyun olan Tuzhisar nüfusa kayıtlı bir vatandaş da ‘Köy nüfus esas defterinde ilk birinci hanesinde Dadaloğlu Yusuf, sonradan Akkoç soy ismini almışlar. Dadaloğlu Yusuf Dadaloğlu’nun torunu oluyor. Dadaloğlu Osman bu da Yusuf’un kardeşi oluyor. Dadaloğlu Gazi bu Dadaloğlu’nun torunu oluyor’ dedi.”

beldesinin meydanında düzenlenen Fazıl Say konserinde Cadoğullarının torunları ile bir araya gelmiş, sonrasında Gemerek'e geçerek burada misafir olmuştur.⁶ Karaöz'ünde görüşme fırsatı bulduğumuz Başgöz bu soruya net bir cevap vermemiştir. Tarih araştırmacısı Ali Bıyık, Başgöz'e elektronik mektup göndermiş ve Başgöz'ün verdiği cevabı da Cadoğullar ile paylaşmıştır. İlhan Başgöz 08.06.2008 tarihli ve *Gemerek Müzesine Ne Dersiniz?* başlıklı mektubunda anne tarafından Cadoğlu ailesinden olduğunu şöyle dillendirmiştir:

"Gemerekliler, Sevgili Hemşerilerim. Size okyanusların ötesinden yazıyorum. Başka bir hemşerinizden, Ali Bıyık'tan, Gemereklilerin bir gazete veya küçük bir dergi çıkardığını öğrendim. Elim değip de size bir yazı yazamadım. Şimdi bu görevi yerine getirmenin sevincini yaşıyorum. Arpalar biçilirken doğmuşum. Annemin yedi kız çocuğundan sonra geldiğim için beşiğime mavi boncuklu bir iğde takmışlar. Bu iğdeyi lise yıllarımda da koltuğumun altında taşıdım. Göz değmesin diye. Babam Hoca Hasan Efendi Gemerek ilkokulunda 33 sene öğretmenlik yaptı. Annem Cadoğlu Türkmenlerinden Ahmet Ağa'nın kızıdır. Uzun yıllar Amerika'da yaşadım. Ama Gemerek'in anıları beni hiçbir zaman yalnız bırakmadı. Ağaç dallarından atlara binip, onlara Mustafa Kemal Paşa'nın, İsmet Paşa'nın, Fevzi Paşa'nın atlarının adını koyarak yarıştırdığımızı hatırlıyorum. Zilfi'nin İsmail'in evinin önündeki küllükten tavuk kaçırıp, Büyük Dere'de adese ile ateş yakarak, kızartıp yediğimizi hiç unutmadım. Hırsızlık marifetmiş gibi de "Türk çocuğu küçük yaştan, ekmeğini söker taştan" diye öğünürdük..." (URL 2).

Cadoğullar aslında Türkiye'nin dört bir yanına yayılan, geniş bir coğrafyada mensupları bulunan bir ailedir. Günümüzde "Çatak", "Çatakoğlu", "Cadoğlu", "Özkan", "Cebekan" soyadlarını kullanan aile bireyleri vardır. Ali Çatak'ın derleyip kendi el yazısı ile deftere aktardığı bilgilere göre Cadoğulların kısa sözlü tarihi şu şekildedir:

"Oğuz Türklerinin Bozok Boyundan olan ve 16. yüzyılda Erzurum Horasan Haran köyü civarlarından gelen Mustafa Ağa önce Gemerek Burhan Köyü dolaylarına, daha sonra ise Karaağıl (Beştepe) Çamurlu-Kasimbeyli yöresine yerleşmiştir. Mustafa Ağa'nın Erzurum'da kalan iki kardeşinden birinin soyu Coduroğulları namıyla Horasan'da yaşamaya devam etmiş, diğeri ise Çötelibeyleri olarak Erzurum'un Çat ilçesinde eğlenmiştir. Mustafa Ağa'nın oğullarından Hacı Osman Ağa'nın oğlu olan Cadoğlu'nun asıl adı Ahmet'tir. 17. yüzyılda⁷ Sivas-Kayseri-Maraş civarlarında hükmünü sürmüş, derebeyliğini ilan ederek yöre insanlarına ve kalkınmasına sonsuz katkıda bulunmuştur. "Hak yemedik, hak dağıttık; zulme karşı saç ağarttık" diyen Cadoğlu yörenin kervanlarına ve İpek yoluna sahip çıkmış, koruması altına

⁶ Bu geziyle alakalı bir makale de kaleme alınmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. Şener, 2019.

⁷ Tarihi kayıtlara ve kaynak kişilerin aktarımına göre bu tarih aslında 19. yüzyıl olmalı.

almıştır. Osmanlı Ordusunun doğu seferlerinde kendi yurtlarını açarak konaklama ve dinlenme ihtiyaçlarını gidermiştir. Cadoğlu'ndan önce gayrimüslim yerleşim yeri olan Gemerek, Cadoğlu'ndan sonra Müslümanların yerleşimine açılmıştır. Cadoğlu ordunun ve halkın ağaç ve yakacak ihtiyaçlarını da kendi kereste hanelerinden temin etmiştir. Yaşadığı dönemde Bağdat taraflarına sık gitmiş, Padişah davetiyle bir kez de İstanbul'a at sürmüştür. Dönemin Maraş Valisi Cadoğlu'nu sık sık ziyaret edenler arasında olmuştur. Cadoğlu'nun bir sefere çıkmadan ya da çağrılmadan önce yöredeki bey ve ileri gelenlerle yaptığı toplantılara "Köz başı" toplantıları denmekteymiş. Bu toplantılarda yörenin ve halkın sorunları tartışılır, ilgili kararlar alınır. Bunun içindir ki Cadoğlu közü sözü günümüze kadar söylenegelmiştir. Devlete ve yöreye birçok fayda sağlayan Cadoğlu 17. asır sonlarına doğru vefat etmiş, beş oğlu onun geleneklerini bir müddet daha sürdürmüştür" (K.K.2).

Cadoğlu Ahmet Ağa rivayetlere göre Sivas-Kayseri-Maraş üçgeninde bir derebeyi misali hüküm sürmüş ve Devlet-i Âli'nin yanında yer almıştır. Şecere kayıtlarına göre Cadoğlu Ahmet Ağa'nın dedesi Mustafa Ağa babası, Hacı Osman Ağa, kardeşi ise Ömer Ağa'dır. Ahmet Ağa'nın Ahmet, Ali, Hacı Osman, Arnavut, Haydar ve İsmail isimlerinde altı oğlu olmuştur. Ahmet Ağa'ya niçin *Cadoğlu* ismi ve/veya lakabı verildiği ise bilinmemektedir. Fakat rivayetlere göre ailenin soyu her ne kadar Gemerek'le özdeşleşmiş olsa da aile asıl adını *Çotoğulları* isminden almaktadır. Cadoğlu isminin de buradan gelme ihtimali büyüktür. Yazılı kayıtların olup olmadığı tarafımızca özellikle araştırılmıştır. Cadoğlu Ahmet Ağa'ya Sultan Abdülmecid tarafından paşalık tuğu verildiği aile bireylerince dile getirilmektedir. Bu belgenin emekli öğretmen Mahmut Çatak'ın evinde çıkan yangında yandığı rivayet edilmektedir (K.K.3). Sultan Abdülmecid'in hediyesi kılıç olduğu söylense de araştırma esnasında bu maddi kültür unsuruna da ulaşamamıştır. Fakat Cadoğlu'nun bu hediyelere karşılık şu dörtlülüğü nazmettiği söylenmektedir:

Bir tuğ fermanı eyledim, benden nedir dileğin?

Mecid Paşa beşyüz atlı emrine yeter midir bileyim?

Ben ki Sultan Murat Han armağanıdır, olasın ki dileğin,

Bu kılıçla iskâna mecbur, güçlü ola bileğin. (K.K.2)

Dörtlükte diyalog ve kişileştirme dikkat çekmektedir. İlk iki dizede Sultan Mecid ve Cadoğlu konuşmakta; son iki mısırada ise Sultan Murad'ın armağanı olan kılıç teşhis ve intak sanatı yapılarak konuşturulmaktadır. Burada önemli hususlardan devletin iskân politikasının gereği olarak kılıcın görev aldığı vurgusudur. Bu vurgu Cadoğlu'nun Avşarlarla olan mücadelesinin temelidir. Dadaloğlu'nun şiirlerinde de iskân politikası gereği yapılan mücadele anlatılmaktadır. Başka bir dörtlükte ise:

N'olaydı da Cadoğlu'na n'olaydı,

Mecid Paşa Maraş'ında kalaydı.

Tuğ yerine inci mercan salaydı,
Dağdan düze indi böbürlenen bundan kelli,
Düzden giden obamın dağlarda ini belli. (K.K.2)
Mecid Paşa'nın Cadoğlu'na tuğ verdiği dile getirilmekte, hatta bu nedenle kahredilmektedir.

Dadaloğlu'nun şiirinde de Cadoğlu'na tuğ verildiği ifadesi geçmektedir:

Yaşa Dadaloğlu'm sen binler yaşa,
Cadoğlu'nu düşürdüler şol Aslantaş'a,
Yaralının uğru indi Maraş'a,
Abdülmecit geri alsın tuğların⁸

Araştırma esnasında aile bireylerinin diline pelesenk olmuş bir vecize sıkça işitilmiştir. Cadoğlu Ahmet Ağa'nın "Hak yemedik hak dağıttık, zulme karşı saç ağarttık" sözü aile bireylerince ilke olarak kabul edilmiştir.

Cadoğlu ile ilgili dikkat çeken başka bir etnografik unsur ise közbaşı sohbetleri olmuştur. Köz başı sohbetleri Çatak'ın notlarında şu şekilde tasvir edilmiştir:

"Cadoğlu önemli kararların alınmasında hep bu yolu devam ettirmiştir. Çevreden ve hükmünü sürdürdüğü yerleşim yerlerinden emirnamelerle çağrılanlar toplantıların yapıldığı oturma divanlarına gelirler, ağırılanlar, yerler, içerlerdi. Bu toplantıların adı köz başı toplantısı idi. Büyük evlik ve divanlarda oturan beyler, ağalar ve misafirlere hizmetçi uşaklar hizmet ederdi. Yemek sofraları sonunda nargileler gelir; kahveler, çaylar içilirdi. Nargile ve el sarması sigaralar hizmet eden uşakların özel yapılmış tavalarda içerisinde getirdikleri meşe közleri ile yakılırdı. Bu közler iyi yanmış kırmızı kor ateşti. İşte köz başı toplantısı adını bu kor ateşli közden alır ve buna da günümüze kadar ulaşan Cadoğlu közü denirdi".⁹

Araştırma sırasında Cadoğlu geleneğindeki köz başı sohbetlerinin günümüzde de torunların tarafından elektronik ortamda devam ettirildiği tespit edilmiştir. Kendilerine ait internet sitelerinde "Köz Başı Odası" adı ile bir bağlantı sayfası açılmış, bu bağlantı sayfasında karşılıklı konuşmalar yapıldığı görülmüştür. Bu durum köz başı sohbetlerinin nesilden nesile aktarılması, aidiyet duygusunun devam etmesi, gelenekli olarak icra edilen

---

⁸ Esen'in (1991: 149) eserinde bu dörtlük şöyle geçmektedir:

"Der Seyyid'im bakın yatan üleşe,
Kara Cad'oglunu düşürdü taşa,
Biraz yaralısı indi Maraş'a,
Mecid Paşa geri çeksın tuğların."

⁹ Başka bir kaynak kişi ise "Cadoğlu közü değil Cadoğlu ateşi denilirdi" demektedir (K.K.4).

formun şekil değiştirilmek suretiyle sürdürülebilirliğini göstermesi açısından çok önemlidir (URL 3).

3. Dadaloğlu Şiirleri

Özdemir'in *Avşarlar ve Dadaloğlu* isimli kitabında *Bin Atlıya Yamaç Onu Beyleri* başlığı ile 28 numaralı şiir vardır. Şiirin hikâyesi özetle şu şekilde anlatılır: Avşarlar sürgün oldukları Yozgat'ta fazla kalamazlar. Oradan kaçarlarken Pehlivanlı Beyi Abidin'i Kayseri Boğazköprü'de vurarak öldürürler¹⁰. Bunun üzerine Padişah Abdülmecit Avşarların üzerine Sivas Gemerek'te bulunan Cadoğlu'nu gönderir. Cadoğlu Avşarların önünü beş yüz ya da bin atıyla keser. Karşılaşma Mağara denilen bugün Tufanbeyli sınırları içinde kalan Hökeççe Boğazı, Katran Gediği ve Kayapınarı yörelerinde olur. Kavgada çok sayıda insan ölür. Ölenler arasında at oynatıp ilvan yapan Cadoğlu da vardır. Maraş'ta bulunan paşa emir verir ve bölgeye hastane kurulur. Bu hastanenin kurulduğu yerde bugün Hastane köyü vardır (Özdemir, 2007: 233-236).

Mağara Çölü'nde kavga kuruldu,
Öttü tüfek davlumbazlar vuruldu,
Duydum Bozoklu'nun beli kırıldı,
Bin atlıya yamaç onu beylerin.

Cadoğlu geliyor bakın ilvanına,
Öttü tüfek seyreyleyin dumanına,
Uğruna Avşar var sen seni sına,
Elden ele gider ünü beylerin.

Deli Hacı'yla Göğ Oğlan geldi,
El aman vermedi hepsini kırdı,
Her birine yetmez böyle beş ordu,
İstanbul'a gitti ünü beylerin.

Halil Ağa'm attığını düşürdü,
Cadoğlu'nun tedbirini şaşırttı,
Mağaralı soyuntusun deşirdi,
Kanlı gömlek oldu donu beylerin.

---

¹⁰ Aynı olay Bilge'nin defterlerinde de geçmektedir. Pehlivan Oğlu Abidin Bey Avşarlardan Paşa Bey'in kızına âşık olur, kızı ister fakat kız buna razı olmaz. Abidin Bey kızı almak için daha çok uğraşır ve kızı alır. Bozok'ta geçinemediklerini ve Pınarbaşı'na inmek istediklerini belirtir. Bunun üzerine küçük gruplar hâlinde Pınarbaşı'na geçmelerine izin verilir. Bu göçlerden birinde durumdan haberi olmayan Pehlivan Oğlu Abidin Bey göçü engellemek ister ve Avşarlara saldırır. Avşarlar da kendilerini savunmak için ateş ettiklerinde Abidin Bey vurulur ve ölür (Aydoğdu, 2005: 43).

Paşa Bey'in oğlu Del'Osman Ali,
Alayından Mehmet Ali zorbalı,
Bağrını kurşuna verdi Seyf'Ali,
Ette kale oldu canı beylerin.

Yaşa Dadaloğlu'm sen binler yaşa,
Cadoğlu'nu düşürdüler şol Aslantaş'a,
Yaralının uğru indi Maraş'a,
Abdülmecit geri alsın tuğların.¹¹

Bilge ise olayı şu şekilde aktarmaktadır. İstanbul'dan Süleyman Paşa, Kavalalı İbrahim Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa kuvvetlerine bütün orduların karşı durmalarını ister. İskenderun'dan Nizip'e kadar Payas mıntıkasında savunma düzeni alır. Fakat Çapanoğlu ve Akçakoyunlu¹² Aşiretinden Cadoğlu bozguna uğrayıp Pınarbaşı'na doğru kaçarlar. Mağara düzlüğüne gelince çalkama (ayran) içmek için Avşar çadırlarına uğrarlar. İçlerinden biri orada bulunan bir kıza laf atar. Olayı gören Avşarlarla Cadoğlu'nun adamları kavgaya tutuşur. Cadoğlu ve Çapanoğlu avanesinden yüz-yüz elli kişi ölür. Kavgaya çok sayıda Avşar beyi katılır. O yüzden Avşar beylerinin kavgası da denir (Çapraz, 2014: 341-342). Dadaloğlu bu kavga için şu şiiri söyler:

¹¹ Esen'in eserinde (1991: 148-149) şiirde farklılıklar vardır.

"Cad'öglü çağırırdı el aman,
Yalım parlamadan sönüyor duman,
Firenk barutundan dolusu tamam,
Her attığın bayraktara vuruyor.

Kavgaya varanlar da Hamzabeyli,
Alışkan tüfenkli çakmağı yağlı,
Vezir kahya geldi pişeker elli,
Her attığı meydan yerinde kalıyor.

Bozuldu asker hep baştan başa,
Kara Cad'öglünü düşürdü taşa,
Avşar boz kartalı doyurdu leşe,
Yavru şahanı gör yapalak yoluyor.

Cadoğlu çağırırdı el- aman aman,
Yalımı parlamadan sönüyor duman,
Firenk barutundan dolusu tamam,
Her attığın bayraktara vuruyor.

Kadir Ağa ile Hamdi Ağa vardı,
El- aman vermedi hepsini kırdı,
Olsa dağıtırdı beş böyle ordu,
Bin atlıyı bozar onun beylerin

Paşabeyoğlu Del'Osman Ali
Mehmet Ali alayından zarbalı,
Bağrını kurşuna verdi Sef'Ali
Demeri kale oldu canı beylerin.

Koğduğuna yetiyor atını,
Kesilmedi tüfengin tütünü,
İyi tüfenk sikar derler bunun zâtını,

Yeni yandı Arnavut'un birisi,
Ölen öldü teslim oldu gerisi,
Allah Allah deyip gider yarısı

.....
Der Seyyid'im bakın yatan üleşe,
Kara Cad'öglünü düşürdü taşa,
Biraz yaralısı indi Maraş'a,
Mecid Paşa geri çeksın tuğların.

¹² Özdemir ise kitabında Cadoğlu için "Gemerek dolaylarında yaşayan Bozoklu Türkmenlerinin beyi" demektedir (Özdemir, 2007: 235).

Aşşığıdan böyle beri hay oldu,
Bağlandı yollar da kaçılmaz oldu.
Öttü tüfek al ganlar ahıttı.
Boyandı sular da içilmez oldu.

Cadoğlu geliyor bahın ilvanına,
Uğruna begler var, sen seni sına.
Şimdi tüfek öter bahın dumana,
Avşar Osmanlı'dan seçilmez oldu.

Cadoğlu sınıandı çihıldı boşa,
Avşar'ın atlısı sen binler yaşa,
Bahılamaz bunca ganlı ileşe,
Kırıldı kanatlar uçulmaz oldu.

Dadaloğlu'm der ki mertlik böyl' olur.
Düşmanın üstüne mert olan varır.
Ufacık yazılar kanınan durur,
Ölülere kefen biçilmez oldu¹³.

4. Cadoğlu Ailesinin Rivayetleri ve Şiirleri

Tarama sonucu elde edilen şiirlerle araştırmaya başlandıktan sonra Gemerek'te yaşayan Cadoğlu'nun torunları ile görüşmeler yapılmıştır. Bununla yetinilmeyip ülkenin farklı yerlerinde olanlarla da telefon görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Kaynak kişiler söylenenleri hafızalarına kaydetmişler ve bugün dahi aktarabilmektedirler:

“Cadoğlu Ahmet Ağa (Kör Ahmet) Osmanlı ile hep sıkı ilişki kurduğundan doğuda Ermeni ve Ruslara karşı kendi yandaşlarıyla Osmanlı'nın yanında yer almış bundan dolayı Gemerek'te Müslüman ahaliyi korumuştur. Ermeni gelinler Ahmet Ağa için deyişler bile söylemişler:

Ahmet Ağa Ahmet ağa
Gaziler mi taktın bana
Ocakta güğüm kaynatır.
Yatmış bir eli ağlatır.
Cadoğlu'ndan Ahmet Ağa
Gâvura deynek oynatır

O zamanlar Sivas, Kayseri ve civarı Maraş sancağına bağlıdır. O sancağın başında Maraş mutasarrıfı Mecit Paşa varmış. Mecid Paşa

---

¹³ Şiir hikâyesi ile birlikte Görkem'in eserinde de vardır. Aynen alındığı için ayrıca verilmemiştir. Bk. Görkem, 2006: 343.

sancağının ileri gelenleri ile durum değerlendirmesi yaparmış. Cadoğlu hep güvenilir ve devletinin emrinde güven kazanmış bir ağa, bir lider olarak bilinirmiş. İşte bu nedenle Maraş mutasarrıfı Mecid Paşa ona güvenmiş, iyi ilişkiler kurmuşlar. Bu sırada Uzunyayla'ya Avşar bölgelerine Çerkez iskanı olunca Avşar beyleri Adana, Maraş tarafına çekilerek yeni yerlerini beğenmemişler ve "Ferman padişahınsa dağlar bizimdir" meşhur sözü ile çatışmanın fitilini ateşlemişler. O dönemde Sultan Abdülmecid padişattır ve birçok yerde isyanlar vardır. Bunu fırsat bilen Avşar güçleri Yozgat Bozok yaylasına saldırıp orada yaşayanlara zaiyat verdimeye başlamış. Bu haberi duyan Sultan Abdülmecid, Maraş mutasarrıfı Mecid Paşa'ya "Ne yaparsan yap bu Avşar milisleri Bozok yaylasına indirme" diye emir verir. Bu emri alan Mecid Paşa çare arar ve çok iyi tanıdığı Cadoğlu Ahmet Ağaya bir teklif ile gelir. Teklife göre eğer Avşarlar Bozok yaylasına indirilmezse Sultan Abdülmecid Cadoğlu'na tuğ verecek, binlerce dönüm arazi, Sızır, Çat ormanları kerestesinin işletmesi Cadoğlu'na bırakılacak, Sivas-Maraş arasındaki kervan yolunun güvenliği de Cadoğlu'na verilecektir. Anlaşma ile birlikte harekete geçen Cadoğlu Ahmet Ağa 1000 atlı kuvveti ile yola çıkar. Hökkeçe Boğazı, Katran Gediği ve Çöl Mağarası denilen Tomarza Aslantaş ve Tufanbeyli civarında üç ayrı savaş olur. Bu savaşta yaralananlar Tufanbeyli ilçesine bağlı bugün Hastane köyü denilen yere taşınırlar. Bugün Hastane köyü denilmesinin nedeni ise o dönemde yapılan kavgada yaralananların burada tedavi edilmesi için geçici bir hastane kurulmasıdır. Savaş netice verir, Bozok beyleri rahat ederler. Sonunda sulh olur. Cadoğlu bir Çerkez bir Avşar kızını kendine eş olarak alır. Bugün Gemerek merkez camisinin kitabesinde 'bu cami Yozgat Bozok beyleri tarafından yapılmıştır' diye yazar. 1950'li yıllara kadar yalnız Cadoğlu ailesi o caminin avlusuna gömülmüş. Sultan Abdülmecid'in tuğ vermiş olması nedeniyle Cadoğullar 1960-1970'e kadar ağa ve bey unvanı ile anılmıştır. Ahmet Ağa, Ali Ağa, Osman Bey, Mahir Bey, Arslan Bey, Yahya Bey, Ziya Bey, Fikri Bey, Samur Ağa, vb." (K.K.3).

Kaynak kişi, anlattığı rivayeti aile büyüklerinden dinlediğini söylemiştir. Bu anlatılanların gerçek hayal ikliminde ne şekilde değerlendirilmesi gerektiği ayrı bir konu olup, Cadoğlu ailesinin bu rivayetlerle günümüzde dahi bir aidiyet duygusu yaşadığı gerçeği fark edilmektedir. Sadece bu rivayet değil, Cadoğlu'nun mücadelelerini konu edinen şiirler de vardır. Bu şiirlere kaynak kişilerce başlıklar verilmiştir:

Bağdat Yöresinde İsyan

Bağdat yöresinde isyan, bir Kasım Molla,
Devlet-i Âli'ye başkaldırır hesap sorula,
Aman verilmeye, derhal boynu vurula,
Fermanımdır bu ol beylere duyurula.

Sultan Han'dan ferman Cadoğlu'nu bulmuştur,

Ağa, Paşa, Tunus Beyi, Cin Çakmaklar duymuştur,
Tüm denklere Ömer Ağa at yedine vurmuştur,
Elbeyli'den, Halepli'den civan beyler alına,
Musul üzerine birden varıla.

Beyri Beyi ilerdedir, yüz atıyla handadır,
Ehl-i İslam zulüm görmüş bedenleri kandadır,
Zevk içinde Kasım mekânında yandadır,
Sarıldı dört bir koldan yer ile yeksan,
Kaçıp da kurtulamadı o zalim insan. (K.K.2)

Beylikte Sefer Var

Ferman ele geldi, cenk sofrası kuruldu,
Birer birer büyüklere soruldu,
Cadoğlu beylere teker teker duyurdu,
Beylikte sefer var, iş temaşa duruldu.

Madem ferman eylemiş koca Han Sultan,
Gayri savaş var, cenk var, dönülmez bundan,
Çıksın atlar ahırdan, kılıçlar kından,
Bir şafakla geçilsin ola ki Kesdoğan.
Öğle vakti geçmeli Aziziye ardına,

Bu gayrimüslim Haco'nun buralarda derdi ne,
Bir haber iletmış ki Dadal ferdine,
Çabuk sül edin bu gâvurun kendine.
Tüm planı hoca aktararak anlattı,

Hep gücünü Dadal Hökkece'ye aktardı,
Beyliğin beylerine Dadal pusu ile saldırdı,
Bu serence Cadoğlu'na çok tertip aldırdı.
Gâvur Hoca el Gemerek'e dönünce,
Gammazından sonra olanları görünce... (K.K.2)

Cadoğlu'ysan Sana Yakın Gelemem

N'olaydı da Cadoğlu'na n'olaydı,
Mecid Paşa Maraş'ında kalaydı.
Tuğ yerine inci mercan salaydı,

Dağdan düze indi böbürlenen bundan kelli,

Düzden giden obamın dağlarda ini belli.

Gayrı talan oldu ahırımız atımız,

Bundan sonra gülmez bizim bahtımız,

Tutar bir gün belki sana âhımız,

Ko'ver ben Maraş'a varayım,

O paşanın suratına vurayım.

Cadoğlu'ysan sana yakın gelemem,

Kara düşer ak alınma silemem,

Yiğit Bozok nerde ölür bilemem,

Kal Kaldığında Avşar uslan diyeyim,

Benden sana bir nasihat edeyim¹⁴. (K.K.2)

Makale konusu dâhilinde şiirlerde dikkat çeken husus; ikinci ve üçüncü şiirde Cadoğlu'nun Avşarlarla olan mücadelesine yer verilmiş olmasıdır. İlk şiirde ise yine Cadoğlu'nun kahramanlığı anlatılmakta fakat rakip olarak Avşarlar değil, Bağdat yöresinden Molla Kasım ismi verilmektedir. Bu şiirde de Cadoğlu devletinin yanında bir bey olarak tasvir edilmiştir. Ayrıca Paşa fermanı ile görev aldığı söylenmiştir. Bu mısralar tarihî olanı yansıtmaları açısından önemlidir.

5. Avşarlar-Cadoğlu Mücadelesinin Sözlü Kültüre Yansımalarının Mukayesesi

Vakıa

Makale konusunun vakıası tarihî dönem içinde Dadalı daha da geniş çerçevesi ile Avşarlar ve Cadoğlu'nun -Osmanlı Devleti adına- mücadelesidir. Cadoğlu'nun torunu Ali Çatak bu mücadeleye 17. yüzyıl dese bile bu bilgi yanlıştır. Çünkü Cadoğlu'na tuğ veren Sultan Abdülmecid 19. yüzyılda padişahlık yapmıştır. Bu tespit Cadoğlu aleyhine şiirler kaleme alan Dadaloğlu şiirinin temsilcilerinin yaşadıkları iddia edilen dönemle örtüşmektedir. Dadalı tarafının anlatımına göre olay/olayların çıkış sebebinin birincisi devletin iskân politikasına karşı çıkan Avşarların yine devlet tarafından Cadoğlu ve Çapanoğlu tarafından durdurulmak istenmesidir. İkinci neden ise Cadoğlu'nun askerlerinin Avşar obasından geçerken oradan bir kıza laf atmalarıdır. Her iki nedenle dahi olsa bu

---

¹⁴ Şiirlerin ve sözlü rivayetin derlenmesi konusunda iki farklı yöntem izlenmiştir. Şiirler sanal ağda görülmüş olsa da kaynak kişilere sorulmuş ve Ali Çatak'ın notları ile karşılaştırılmıştır. Kaynak kişi (K.K.2) şiirleri babasından duyunca notlar aldığını ve bilgisayara geçtiğini aktarmıştır. Derleme esnasında kaynak kişiden alındığı için kaynak olarak bu isim zikredilmiştir.

mücadele yaşanmış ve sonunda Cadaloğlu kaçmış, birçok askeri ölmüştür. Avşarların Cadoğlu'nun mağlup ettiklerini Dadaloğlu şiirlerinde işlemiştir.

Cadoğlu'nun torunlarına göre ataları Cadoğlu Ahmet Ağa'ya Avşar isyanını bastırması için Sultan Mecid tarafından tuğ verilip, kılıç hediye edilmiş. Ahmet Ağa devletinin yanında yer alıp, Avşar güçleriyle kavga ederek büyük bir kahramanlık örneği sergilemiştir. Cadoğlu sadece Avşarlarla değil, Gemerek'te yaşayan gayrimüslimlerle de Osmanlı Devleti'nin yanında mücadele vermiştir. Burada şu çıkarımda bulunmak mümkündür. Sultan Abdülmecid döneminde Avşarlar iskân politikasına karşı çıkmışlar, bu başkaldırının etkisiz hâle getirilmesi için Cadoğlu Mecid Paşa tarafından görevlendirilmiş. Bunun vesikası Dadaloğlu'nun şiirlerinin yanı sıra Cadoğlu'na atfedilen rivayetlerde bulunmaktadır. Sonuçta kim kazanmış kim kaybetmiş, kaç kişi ölmüş kaç kişi sağ kalmış bu konular bilinmemektedir. Çünkü Vladimir Yakovlevich Propp'un dediği gibi tarihsel şiirler hatta rivayetler "halkın kendi tarihsel özbilincini ve geçmişteki olay, kişi ve koşullara yönelik tavrını dışa vurmasına dayanmaktadır. Tarihselliğin anlamı ideolojik bir fenomendir". Her iki tarafın anlatılarında da bu ideolojiye hizmet edildiğini söylemek güç olmasa gerekir.

Mekân ve Şahıs Kadroları

Mekân ve şahıs kadroları başlığı altında mekân, şahıs ve yer adlarını incelemenin uygun olacağı düşünülmüştür. Çünkü ayrı başlıklandırmak kompozisyonun bütününe aktarmaya engel olabilir. Bu bağlamda tarihî olayların kişilerden ve yaşanmış kabul edildiği yerlerden ayrı düşünülmemesi gerekmektedir.

Mekânlar konusunda hem Cadoğlu'nun torunlarının anlattıklarında hem de Dadaloğlu'nun şiirlerinde benzer yerler göze çarpmaktadır. İki grup arasındaki mücadelenin Sivas-Kayseri-Kahramanmaraş üçgeni içerisinde geçtiği varsayılmaktadır. Dadaloğlu'nun şiirlerinde Mağara Çölü, Aslantaş ve İstanbul yer adları zikredilmektedir. Mağara ve Aslantaş yakın yerler, İstanbul ise uzak mekân olarak bilinmektedir. Zaten İstanbul'dan kasıt devlet yönetimidir.

Cadoğlu ailesinden derlenen şiirlerde ve anlatıda ise Bağdat, Elbeyli, Halep, Musul, Gemerek, Uzunyayla, Hökkece Boğazı, Katran Gediği, Mağara, Tomarza-Aslantaş, Tufanbeyli, Hastane Köyü, Kesdoğan Çayı, Aziziye, Maraş ve Bozok yer adları bulunmaktadır.

Dadaloğlu'nun şiirlerinde Bozoklu, Cadoğlu, Deli Hacı, Göğ Oğlan, Halil Ağa, Paşa Bey, Deli Osman Ali, Mehmet Ali, Seyfi Ali, Mecid Paşa isimleri geçmektedir. Metinlerden anlaşıldığı kadarıyla Bozoklu, Cadoğlu ve Mecid Paşa Dadalılara düşman karakterlerdir. Cadoğlu ailesinden derlenen şiirlerde ise Beyri Bey, Ömer Ağa, Kasım Molla, Tunus Beyi, Cin Çakmak, Han Sultan, Mecid Paşa, Haco, Dadal, Avşar ve Gâvur Hoca isimleri geçmektedir.

Bu isimlerden Gâvur Hoca, Dadal, Avşar, Haco, Kasım Molla düşman karakterler olarak yer almıştır.

Vakıa ile ilgili Özdemir'in daha önce alıntuladığımız hikâyesi ile Cadoğlu ailesinin bireylerinin anlattığı hikâye örtüşmektedir. Özellikle yer adlarındaki benzerlik göze çarpmaktadır. Bilge'nin aktardığı hikâye ise yer adlarıyla kısmen örtüşmekte, bir kıza laf atılması neticesinde kavga çıktığı rivayeti ise Cadoğulları tarafından kabul edilmemektedir. Zaten böyle bir durum olsa Dadaloğlu'nun şiirinde "Sultan Mecid geri alsın tuğların" denilmezdi. Belli ki öncesi olan büyük bir kavganın neticesinde bu şiirler/anlatılar dile getirilmiştir. Hatta Özdemir ve Cadoğlu'nun torunları Hastane isimindeki köyün oluşumunu da bu kavgaya bağlamaktadırlar. Olayın olduğu yer oradır ve yaralıların tedavisi için hastane kurulmuş, bu nedenle yörenin adı Hastane Köyü olarak kalmıştır.

Özdemir, Mağara isimli yer adı için Tahir Kutsi Makal "Kayseri yakınlarında bir düzlük denmiş. Doğrusu Adana'nın Tufanbeyli ilçesi" (Özdemir, 2007: 235) demektedir. Aslında Makal'ın söylediğinin ne denli doğru olduğu bilinmemektedir. Evet Adana Tufanbeyli ilçesi Mağara olarak bilinir, fakat Kayseri'de tarihte Mağara isimli bir yer var mıdır bu araştırılmamıştır. Çünkü daha önce de ifade edildiği gibi Dadaloğlu'nun mezarının Gemerek'te olduğu iddiası vardır. Dahası Dadaloğlu'nun Avşarların Cadoğlu ile mücadelesini konu alan şiiri Sivas Şarkışla'ya bağlı Hanlı köyünden derlenmiştir. Ayrıca Sivas'la Kayseri arasındaki sınır köyünün adı da Tatılı'dır. Yani etimolojik olarak Dadalı isminin dönüşmesinden mürekkep olduğu açıktır. Hatta burada yaşayanlara Avşar diyenler de vardır. Ayrıca Özdemir kavganın başlangıç sebebinin Avşarların Kayseri Boğazköprü'de, Abdi Paşa'yı öldürmeleri olarak aktarmaktadır. Aslında bir kaynak kişi de bu rivayeti doğrulamaktadır. Ona göre de kavganın başlangıç sebebi ismini bilmediği bir beyin Kayseri'de öldürülmesidir. Bu olay üzerine Cadoğlu Avşarlara karşı mücadeleye girişmiş hatta bulduğu her Avşar'ı öldürmüştür. Avşarlar Cadoğlu'ndan korktukları için birbirlerine beddua niyetiyle "Allah Cadoğlu'nun atını kapına sıçırtсын" sözünü söylerlermiş, anneler uyumayan çocuklarını "Cadoğlu geliyor!" diye korkuturlarmış (K.K.4). Sözlü kültür dairesi içinde şiirlerin mekândan uzak olduğu bir gerçektir. Ama Dadalı aşireti ile Cadoğlu arasındaki kavganın Kayseri-Sivas arasında bir yerde yapılmış olma ihtimalini bizlere sunmaktadır. Fakat bir yandan da güneyde bulunan Katran Gediği, Hastane Köyü, Aslantaş gibi yer isimlerinin dillendirilmesi bu ihtimali zayıflatmaktadır.

Şahıs kadrosu ise oldukça zengindir. Bu kişilerin tarihî şahsiyetleri ile ilgili yazılı kayıtlar yok denecek kadar azdır. Ama Bozoklu, Cadoğlu, Molla Kasım gibi beylerim isimleri, birlikte hareket ettikleri kişilerce söylene söylene ünlenmiş ve sözlü kültür dairesi içinde günümüze kadar ulaşmıştır denilebilir. Sultan Abdülmecid, Osmanlı Devleti'nin padişahı olarak şiirlerde

geçmektedir. Cadoğlu'na görev vermiş ve Avşar aşiretini sindirmesini emretmiştir. Bunun için Cadoğlu'na tuğ verip hediyeler göndermiştir. Cadoğlu devletin yanında olan bir bey olarak metinlerde görölmekte, Dadalı ve/veya Avşar Aşireti ise -belki de haklı sebeplerden dolayı- devlete başkaldırmış insanlar topluluğu olarak aktarılmaktadır. Cadoğlu ailesinden ilk derlenen *Bağdat Yöresinde İsyân Var* isimli şiirdeki mücadelenin Avşarlarla olan kavgayı anlattığı söylenmesi güçtür. Fakat Cadoğlu'nun ne denli güçlü bir bey olduğunu göstermesi ve atının nalının Bağdat'a kadar ulaştığını göstermesi açısından özellikle alınmıştır. Dadaloğlu'nun şiirlerinde geçen ve kendi aşiretinden olduğu düşünölen isimlerin ise o dönemde mahallî karakter taşıdığı söylenebilir. Özdemir'in bu isimleri günümüzde yaşayan bazı kabilelerle eşleştirmiş olması dikkat çekici olsa da (Özdemir, 2007) yaşadıkları dönemdeki nüfuzlarına işaret etmemektedir.

Dikkat çeken başka konu ise Cadoğlu ailesinin anlattıklarında bir evlenme hadisesine yer verilmiş olmasıdır. Onlara göre Cadoğlu ile Avşarlar arasında süregelen kavganın bitmesi için Avşarlardan kız alınmış ve böylece barış sağlanmıştı. Yörede sıkça kullanılan bir atasözü vardır. Bu evlilik olayı "kanı kanla yumazlar" sözünün tarihî referanslarından biri olsa gerektir. Çünkü kaynak kişiye göre ailede Cadoğlu Ahmet Ağa'nın bir eşi Çerkez diğeri Avşar kızıdır. Avşar kızının çocuğu olmamıştır. Ama güzelliği ile dillere destan olmuştur (K.K.1).

6. Dadaloğlu-Cadoğlu Mücadelesi Üzerine Sözlü Tarih Okuması

Folklor ürünleri üzerine sözlü tarih okumaları yapılırken; kaynakların tahlili esnasında sorunun göreceli irdelenmesi, konunun belli bir kuram etrafında çerçevesini çözümler için uygun olan materyalin elde edilmesi, daha önce yapılan derlemelerin elde edilen verilerle mukayesesi, mukayesenin ardından tasnife geçilmesi, tasniflerin anlamlı dizgiler oluşturması, farklı disiplinlere müracaat ederek konunun anlamlandırılması, disiplinlerarası yapılan çalışmanın sonucunun sentezlenmesi, çıkarımların paylaşılması şeklinde bir yol izlenir.

Tarih nedir sorusuna verilecek farklı cevaplar vardır. Gabriel Hanotau tarihini "hatıra, tecrübe ve mülâhaza ilmi" olarak değerlendirir ve tarihin "beşerî bir kabiliyet olduğu; ferdî bütün tecrübeleri birbirine birleştirerek bir uzviyet haline koyduğunu" söyler. Tarih geçmişteki olaylarla ve o olayların zaman içindeki akışıyla ilgilenir. Dahası Thomas Carlyle'e göre tarihin konusu büyük işler başarmış adamlardır (akt. Kütükoğlu, 2020: 2). Aslında bu bakış açısı tarihi sınırlamakta ve devletler tarihine hapsetmektedir. Her ne kadar tarihin konusu insandır gerçeği dillendirilse de büyük işler başarmış büyük insanlar sıradan olmayanlardır.

Bu nokta da yani sıradan insanların tarihinin aksettirilmesi noktasında en güzel örnekler sözlü kültür ürünlerinde saklıdır. Sözlü ifade, tüm ifadelerin aynı göndergeyle ilgili olduğu sürece tek bir konuyla alakalı herhangi bir tarafça yapılan açıklamalar toplamıdır. Göndergeler bir

kaynakta verilir. Konu tek bir olay dizisi ya da tanık tarafından verilen ifadedeki belirli olaylar olabilir. Sözlü ifadelerin oldukça akışkan olduğu bir ortamda tabii olarak en önemli görev tanığa aittir. Metin ise tanıklardan bağımsız var olanı ortaya koyar. Yorum yapmak daha da kısıtlıdır (Vansina, 2021: 101-104). Tanıklar olaylar dizisini alırlar ve belirli kalıpların içinde sunarlar. Bu kalıplar olayların hafızada pekişmesine neden olur. Bireysel bellek zamanla toplumsal belleğe gider. İşte sözlü ifadede bir bellek vardır. Sıradan olan insanların tarihinin aktarıldığı bir bellek, aktarımın sürekli olması belleğin de canlı kalmasına sebep olmak da yıllar geçse de bu nüveler unutulmamaktadır.

Çiçerov “Tarihsel efsaneler, geçmişteki olay ve kişileri gerçekmiş gibi ele alır... Tarihsel efsane, geçmişteki olayları hafızalarda koruyarak ve belli kişilerin kahramanlıklarını dile getirerek, halkın hafızasında sözlü, yazılı olmayan tarih olarak yaşar” (Propp, 1998: 83) demektedir. Burada tarihî gerçeğin verilmesi gibi bir anlayış söz konusu değildir. Halk bilimci olarak konu değerlendirilmiş, ürünler görüşme ve tarama tekniği ile elde edilmiş ve mukayese yoluna gidilmiştir. Doğal olarak elde edilen ürünlerin sağlanması alınsın istenir ama yazılı tarihte olmayan olaylar, topluluklar ve kişiler de görmezden gelinemez. Bu nedenle böyle bir mücadelenin olduğu gerçeği tamamen sözlü rivayetler vasıtasıyla okuyucuya aktarılma çabasına gidilmiştir.

Daha önce de vurgulandığı gibi sözlü tarih, tarihin ilmî metodolojisi içinde değerlendirilecek bir bölüm değil başlı başına disiplinler arası bir yöntemdir. Bu yöntem tarihî gerçeği aramaktan ziyade tarihte olanı, kaydedilip aktarılanı arar. Bu çerçevede sözlü tarihin en önemli kaynağı sözlü kültür ürünlerinin tamamıdır. Bu sorunun nedenini Propp şöyle cevaplıyor: “Etnografya, tarih, dilbilim, edebiyat tarihi vb beşerî bilimlerin hiçbiri folklorusuz yapamıyor. Yavaş yavaş manevi (spiritual) kültürün çeşitli fenomenlerine ilişkin çözümün folklorlarda gizli olduğunun farkına varıyoruz. Bununla beraber folklor, henüz nesnelere, malzemesine veya bir bilgi alanı olarak kendine özgü karakterini tanımlayamamış durumda” (1998: 9). Çünkü bu ürünler gelenekli olarak sürdürülmüş, tarihî süreç içinde anlam kazanmış, ilk söyleyeni unutulsa da benimsenme eğilimi ile mensubiyet şuurunun birlikte harmanlandığı kabul duygusunu yansıtmış, yerine göre versiyon, yerine göre varyantlaşarak anlatılmaya devam etmiştir. Fakat kendine özgü karakterleri sadece folklor içinde klasik tahlillerle verilmiş ve farklı okumalar âdeta göz ardı edilmiştir. Bu bağlamda üstteki paragrafta vurgulanan devlet ricalinde olmayan insanların tarihi sözlü kültürde gizlenmiştir. Ele alınan konuda Dadaloğlu’nun şiirleri önceki dönemlerde farklı araştırmacılar tarafından yayımlanmış olsa da sözlü tarih metni olması kaygısından ziyade Dadaloğlu tabakası içinde değerlendirilmiştir. Ama Cadoğlu ailesinden yapılan derlemelerle birlikte değerlendirilince farklı bir anlam kazanmaktadır. Çünkü bu şiirlerde yaşanmış olayın dışı vurumu söz

konusudur. İsyân vardır, iskân vardır, kavga vardır. Nihayetinde kan akmış, belki de onlarca insan ölmüş, bugün rivayet olarak nakledilse bile vuku bulduğu dönemde birkaç mısra ile geçiştirilmeyecek acılar yaşanmıştır. Yaşanan acı hem Avşarlar için hem de Cadoğlu için zaman geçtikçe küllenmiş, bu küllerin içinde kahramanlık hikâyeleri anlatılagelmiştir.

İşte bu düşüncelerle yola çıkılarak Dadalı-Cadoğlu mücadelesi irdelenmiştir. Yüzlerce insanın öldüğünün söylendiği bu mücadelelerle ilgili Osmanlı dönemi devlet arşivlerinde bir tane kayıt bulunmamaktadır. Özellikle Cadoğlu şeklinde yapılan taramada Gemerek ahalisi ile ilgili iki tane asayiş olayı içerir belge bulunmuş, başka da belge ya da bilgiye rastlanılmamıştır. Bu durum bizleri sözlü kaynaklara sevk etmiş onlarla yapılan görüşmeler, Dadaloğlu'nun şiirlerinin taranması sonucu ortaya çıkan durum Dadalı-Cadoğlu mücadelesi hakkında bilgi aktarılmasına zemin hazırlamıştır.

Anlatılan hikâyelerde ya da söylenen şiirlerde sıradan insanların tarihi vardır. Bu tarih yazılmamış olsa da söylenmiştir. Sıradan denilen insanlar vakanüvislerin kayıtlarında geçmemişler, divanlarda şiirlere konu olmamışlarsa bile kendi yaşadığı yerde oluşan bağlamın içinde yeri gelmiş kahraman olmuş yeri gelmiş derebeyi ilan edilmişlerdir. Bu kişilerin ya da mücadeleciler topluluklarının tarihini de sözlü rivayetler ve sözlü şiir ikliminde bulmak mümkündür.

Bu konunun başka bir boyutu da türler arası tasniftir. Çünkü tarihte olduğu kabul edilen bir olayın şifahi olarak nesir şeklinde aktarılmasıyla şiir diline dökülmesi de çok farklıdır. Çünkü bu şiirlerin tarihselliği, şiirlerin tarihsel kişilerin portresini doğru çizmesinde ya da gerçek olduğu düşünülen olaylarla doğrudan ilişkili olmasına değil, halkın kendi tarihsel özbilincini ve geçmişteki olay, kişi ve koşullara yönelik tavrını dışa vurmasına dayanmaktadır. Tarihselliğin anlamı ideolojik bir fenomendir (Propp, 1998: 84). İşte bu noktada ideolojik fenomenden bahsetmek mümkündür. Ele alınan konuda fenomenin dışa vurumu hiç şüphesiz iktidar mücadelesi hatta güçtür. "Güçlü olan, kazanan, savaşta galip gelen benim atamdı" gerçeğinin asırlarca saklandığı yer olmuştur Dadaloğlu'na ya da Cadoğlu'na atfedilen mısralar. Bir taraf bu fenomeni "Ferman padişahın, dağlar bizimdir" mısrasıyla güdülerken, diğer taraf da "Hak yemedik hak dağıttık, zulme karşı saç ağarttık" vecizesinde aidiyet duygusuyla hareket edip haykırmıştır.

Aslında anlatılanlar ya da dinlenenler taraf olma duygusuyla anlam kazanır. Çünkü vakıanın kahramanına ait olma hissi insanı psikolojik olarak üstünlük kurmaya sevk eder. Fakat durum araştırmacı için böyle değildir. Çünkü eylem akışını ve beklenen sonucu belirleyen olayların rastlantısallığı gerçekçilik açısından bir sorun oluştururken, halk anlatısı açısından bir sorun oluşturmaz. Araştırmacı olaylar dizisinin bu kompozisyon ilkelerini ortaya çıkardığını her zaman anlayabilir. Bunlar fantezi gücünün değil, "özgür" folklor manzumuunun gelişiminin ürünüdür. Dolayısıyla mekân ve

zaman içinde temsil etme, nedensel yönlendirmelerin yokluğu, kahramanların "iyi "ve "kötü " diye bölünmesi, tiplerin birey karakterlere üstünlüğü de bundan nasibini alır (Propp, 1998: 45-50). Bu açıdan incelendiğinde manzumeler ve rivayetten yola çıkılarak amaca gidilebilir. Bunun daha da açık tarifi, eldeki ürünü bir kurama uygulamaktan ziyade derlenen zenginliklerle hareket etme, o verileri yorumlama kabiliyetidir. Konu bu şekilde yorumlandığında olanı aktarmak ve tahlil etmek öncelik vazifedir. Tahlil esnasında tabii olarak tarihi safahat işlenecek ama bu işlem haklı-haksız, iyi-kötü, kahraman-düşman gibi çıkarımlar yapılmasına neden olmayacaktır.

Sonuç

Özellikle bazı âşıkların etrafında teşekkül etmiş gelenek onları diğerlerinden ayırmaktadır. Bunlardan biri de başlı başına bir kültür dairesine isim vermiş olan Dadaloğlu'dur. Dadaloğlu'nun söylediği manzumeler Avşarların hayatlarından kesitleri aktarması, onların tarihteki yaşanmışlıklarına ışık tutması, bilhassa kolektif ruhun oluşmasında önemli yer edinmiştir.

Dadaloğlu'nun şiirleri içinde Avşarların Cadoğlu Ahmet Ağa ile mücadeleleri de bu şekilde değerlendirilerek sözlü tarih manzumesi vasfıyla incelenmiştir. Bu şiirler tespit edildikten sonra Cadoğlu'nun torunlarıyla da görüşülüp onların bildikleri ve aktardıkları rivayetler ile şiirler de kayda alınmıştır.

Avşarların Osmanlı Devleti'nin politikalarına karşı çıkmaları, devlet yönetiminin Avşarları sindirmek için Cadoğlu Ahmet Ağa'yı Avşarların üstüne salması yazılı tarihte pek de vesikası bulunmayan olaylardır. Bu olaylar o dönem yaşayan insanlarca şiirlerde nazmedilmiş, rivayetlerde dillendirilmiştir. Sözlü kültür ürünlerinin aktarımı sırasında değişimlerin olmasının doğal sonucu olarak bazı farklılaşmalar bulunsa da sonuçta vakıanın, mekânları ve şahısların tespitine imkân tanınmıştır.

Elde edilen veriler yorumlanırken insanların taraf olma ya da aidiyet duygusuyla hareket ettikleri tespit edilmiştir. Bu duyguyla kolektif bir ruhun oluşmasına, unutulmamasına, yaşatılmasına dolayısıyla kendinden olanın güçlü olduğu inancının kuşaklar boyu anlatılmasına tanıklık edilmiştir.

Yazının sonunda şöyle bir öneride bulunulabilir. Sözlü kültür ürünlerinin derlenmesi ve tahlil edilmesi sırasında en ufak ayrıntının dahi atlanmaması gerekmektedir. Çünkü ayrıntının içinde kültürel başka bir zenginliğin olabileceği varsayımından hareketle tasnif işlemi yapılmalıdır. Bu işlem yapılırken eldeki verilerle sonuca gidilmelidir. Bu sonuca gidilirken de gerçeği ve/veya doğruyu ortaya koyacağım anlayışından ziyade olayın, olguya dönüşmüş ve artık tabakalara ayrılmış kısımları göz ardı edilememelidir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Aydoğdu, B. (2005). *Fahri Bilge'nin Kayseri yöresi Türk halk bilimi çalışmaları*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Bascom, W. (2003). Halkbilimi (folklor) ve antropoloji. (çev.: Metin Ekici), *Milli Folklor*, 58, 162-170.
- Baykara, T. (2017). *Tarih metodu -öğrenme araştırma ve yazım-*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). Bilim felsefesi bağlamında halkbilimi ve halkbilimsel bilginin teleolojik serüveni. *Folklor/Edebiyat*, 4, 27-42.
- Çobanoğlu, Ö. (1999). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çapraz, E. (2014). *Fahri Bilge derlemeleri Kayseri ve yöresi halk şairleri*. Kayseri: Talas Belediyesi Kültür Yayınları.
- Esen, A.Ş. (2020). *Anadolu âşıkları II Dadaloğlu*. (hzl.: İsmail Görkem), İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Görkem, İ. (2006). *Yeni bilgiler ışığında Dadaloğlu bütün şiirleri*. İstanbul: E Yayınları.
- Kemal, Y. (1998). *Demirciler çarşısı cinayeti Akçasazın ağaları 1*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Kütükoğlu, M. S.(2020). *Tarih araştırmalarında usul*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Lévi-Strauss, C. (2013). *İrk, tarih ve kültür*. (çev.: Haldun Bayrı- Reha Erdem), İstanbul: Metis Yayınları.
- Özdemir, A. Z. (2007). *Avşarlar ve Dadaloğlu*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Propp, V. (1998). *Folklor teori ve tarih*. (çev.: Necdet Hasgöl, Tolga Tanyel), İstanbul: Avesta Yayınları.
- Sakaoğlu, S. - Alptekin, B. (2006). *Türk saz şiiri antolojisi (14-21. yüzyıllar)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şener, T. (2019). İlhan Başgöz'le Sivas'ta iki gün, *Folklor Edebiyat*, 25 (100), 673-682.
- Tural, S. K. (1993). *Edebiyat bilimine katkılar*. Ankara: Ecdat Yayınları.
- Vansına, J. (2021). *Tarih türü olarak sözlü gelenek*. (çev. Emre Teğın), Ankara: Tün Yayınları.

Sözlü Kaynaklar

- K.K.1: Nezih Aksoy, 1930 Gemerek doğumlu, okuma yazma biliyor, ev kadını. (Görüşme: 03.08.2019)
- K.K.2: Doğukan Çatak, 1982 Gemerek doğumlu, üniversite mezunu, vergi başmüfettişi. (Görüşme: 03.08.2019)
- K.K.3: Murat Gezer, 1966 Sarıoğlan doğumlu, üniversite mezunu, devlet memuru. (Görüşme: 20.10.2019)
- K.K.4: Mahir Çatak, 1937 Gemerek doğumlu, askerî okul mezunu, emekli astsubay. (Görüşme: 22.12.2019)

Elektronik Kaynaklar

URL 1:

<https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/sivas/sivas-ta-dadaloglu-nun-mezari-bulundugu-iddiasi-11295687> (Erişim: 23.05.2023).

URL 2:

https://www.academia.edu/17758801/Prof_Dr_Mehmet_%C4%B0lhan_Ba%C5%9Fg%C3%B6zden (Erişim: 30.05.2023).

URL 3:

<http://www.cadoglu.com/favorite.htm> (Erişim: 01.06.2023)

URL 4:

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dadaloglu-cukurovali> (Erişim: 20.05.2023)

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Derlemeler 2020 yılı öncesinde yapıldığı için etik kurul onayı belgesi alınmamıştır./*Ethics committee approval was not obtained because the reviews were made before 2020.*

Finansman/Funding: Kurum ve kuruluşlardan destek alınmamıştır./*No support was received from institutions and organizations.*

Destek ve Teşekkür/Support and Acknowledgment: Makalenin hazırlanması sırasında bilgilerini paylaşan katılımcılara teşekkür ederim./*I would like to thank the participants who shared their information during the preparation of the article.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*